

Ostaja politični nasprotnik

Ustanovni kongres Nacionalnega zaveznitva, ki je bil prejšnji teden v Fiuggiju, je gotovo pomemben dogodek v italijanski politični stvarnosti. Zadnji glavni tajnik neofašističnega gibanja MSI je predlagal, naj delegati slovesno poudarijo, da je bil »antifašizem nujno zgodovinsko obdobje za uveljavitev demokratičnih vrednot, ki jih je bil potepal fašizem«. Predlog je bil sprejet takorekoč soglasno. Prav tako soglasno so delegati poudarili, da so bili rasistični zakoni, izdani od fašistične Italije, »neizmerljiva sramota, ki bo vedno živa v zavesti italijanskega ljudstva.«

Zanimivo je, da so bili ob rojstvu nove italijanske stranke prisotni kot »botri« in gostje predstavniki vseh ostalih italijanskih političnih strank, razen Stranke komunistične prenov. Kot gostje so se ustanovnega kongresa udeležili tudi predstavniki nekaterih tujih zahodnih strank in številni veleposlaniki v Rimu, med njimi hrvaški veleposlanik.

Nadaljnji razvoj dogodkov bo seveda pokazal, če je Nacionalno zaveznitvo zares postalo ena italijanskih političnih strank, ki »z demokratično metodo sodelujejo pri oblikovanju vsedržavne politike«, kot pravi 49. člen republiške ustave.

Novoizvoljeni strankin predsednik, poslanec Gianfranco Fini, je že napovedal vrsto obiskov v glavnih zahodnih državah, kjer bo predstavil svojo novo stranko in si predvsem prizadeval, kako in si tujino prepričal, da je kakršnakoli oblika fašizma v Italiji dokončno pokopana.

Ko jemljemo na znanje te vse kakor pomembne novosti v italijanski politični stvarnosti, ne moremo molče mimo dejstva, da se Nacionalno zaveznitvo, kar zadeva problematiko narodnih in jezikovnih manjšin, v bistvu ni javno in izrecno ogradilo od negativnih stališč, ki jih je v tem pogledu zavzemal njegov predhodnik, to je MSI. Ničesar ni bilo na kongresu tudi slišati o avtonomnih deželah s posebnim statutom, ki so bile ustanovljene

DRAGO LEGIŠA

Obnovljeni stiki med Trstom in Ljubljano

Predsednik slovenskega državnega zbora Jožef Školč je v ponedeljek, 30. januarja, s sodelavci opravil obisk v Trstu, kjer je bil gost predsednika deželnega sveta Furlanije-Juljske krajine Giancarla Cruderja. Šlo je za vsekakor pomemben dogodek, saj sta ob tej priložnosti vrhova obeh zakonodajnih zbornic po daljšem času obnovila stike.

Predsednik Cruder in podpredsednik Budin sta se v pogovorih dotaknila tudi problematike slovenske narodne manjšine v Italiji. V tej zvezi je Cruder poudaril, kako Furlanija Juljska krajina pričakuje, da bosta osrednja vlada in parlament odobrila zakon za zaščito slovenske manjšine. Pristavil je, kako je nujno, da osrednja vlada poskrbi za financiranje kulturnih dejavnosti slovenske manjšine. O njenem pomenu, nalogah in vlogi je na srečanju obširno govoril podpredsednik Miloš Budin. Omeniti je še treba izvajanja poslanke Jadranke Šturm Kocjan, ki v zunanje-političnem odboru slovenskega državnega zbora odgovarja za narodne manjšine. Član slovenske delegacije je bil tudi poslanec Battelli, zastopnik Italijanov iz Istre v ljubljanskem parlamentu.

Pri tem obisku je tudi pomembno, da so predstavniki obeh zakonodajnih zborov odločno potrdili veljavnost politike vsestranskega sodelovanja ob meji, za kar se še posebej zavzemajo župani z obeh strani meje na svojih rednih srečanjih. Govor je dalje bil o perspektivah nadaljnjega sodelovanja med Slovenijo in Furlanijo-Juljsko krajino, pri čemer so člani obeh delegacij navedli zlasti področje prevoza, v prvi vrsti pomorskih, ter turizem in drobno gospodarstvo.

Zanimivo je, da se je predsednik Cruder le bežno dotaknil problema imetja istrskih prebežnikov in drugače odločno podprl prizadevanja Slovenije za pridruženost članstvo v Evropski zvezi. Strinjal se je s stališčem, da je treba dvostranska pogajanja med Italijo in Slovenijo obravnavati ločeno. To pomeni, da ti problemi ne bi smeli biti predmet večstranskih pogovorov in pogajanj, kamor sodi na primer vprašanje pridruže-

nega članstva Slovenije v Evropski zvezi.

BOMO KONČNO DOBILI SLOVENSKO TELEVIZIJO?

Vprašaj je gotovo povsem upravičen, saj ne smemo pozabiti, da bo čez dober mesec poteklo celih dvajset let, ko je italijanski parlament odobril zakon, ki predvideva televizijske oddaje v slovenskem jeziku za slovensko manjšino v Furlaniji Juljski krajini.

Predsednica upravnega sveta družbe RAI Letizia Moratti je med obiskom v Trstu, kjer se je udeležila spominskih svečanosti ob prvi obletnici tragične smrti treh tržaških televizijskih časnika v Mostarju, potrdila, da bodo v kratkem stekle televizijske oddaje v slovenskem jeziku. Direktor televizijskih dnevnikov deželne omrežja Piero Vigorelli pa je pojasnil, da bo ustanova RAI na-

mestila skupno štiri časnika za slovenske televizijske oddaje, prva dva že do 10. februarja! Pristavil je, da bodo prišli v poštev predvsem poklicni časnika, ki so trenutno brezposelni.

Odprto seveda ostaja vprašanje urednikov programskih televizijskih oddaj in tehničnega osebja.

V Evropo skozi »stranska vrata« je naslov študije Egidija Vršaja. Objavljamo jo na 4. in 5. strani.

Upravni svet bi moral takoj urediti predvsem vprašanje avtonomije slovenskega časnikaškega odseka, ki je bila doslej — kot se sicer na zunaj lepo sliši — funkcionalna, medtem ko bi bil čas, da bi postala tudi formalna, »polnokrvna«.

Giancarlo Cruder in Jožef Školč

(foto Kroma)

Novi slovenski zunanji minister Zoran Thaler se bo 8. t.m. sestal v Rimu z italijansko zunanjo ministrico Susanno Agnelli. Pred odhodom v Rim se bo srečal s predstavniki italijanske manjšine v Sloveniji in s predstavniki slovenske narodnostne skupnosti v Italiji.

***

Zaradi uboja 24-letnega fanta v Genovi, ki je bil na poti na stadion, da bi gledal nogometno tekmo, v nedeljo, 5. t.m., ne bo po vsej državi nobene nogometne tekme. Nasilje na stadionih je namreč že doseglo višek.

Vse kaže, da je Berlusconi prejel novo sodno obvestilo. Gre za lažno oblikovanje proračuna enega njegovih številnih podjetij. Severna liga pa napoveduje pravi pravcati škandal, češ da je Berlusconi lastnik banke v Luksemburgu, ki naj bi se med drugim bavila s »pranjem« denarja.

***

Slovenska skupnost bo letos obhajala dvajsetletnico, odkar je postala deželna slovenska politična organizacija. Prvi deželni kongres je namreč bil pred dvema desetletjema v dvorani Motela AGIP v Devinu.

RADIO TRST A

■ ČETRTEK, 2. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Irska, lepa in tragična (Dorica Makuc); 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Ivan Tavčar: »Cvetje v jeseni«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Primorska poje '94; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Kulturne diagonale: Dvignjena zavesa; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Dopisnice z najbližjega vzhoda.

■ PETEK, 3. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturne diagonale: Dvignjena zavesa; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Ivan Tavčar: »Cvetje v jeseni«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Primorska poje '94; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: S pravljico po svetu (Meri Ozbič); 14.30 Krajevne stvarnosti: Od Milj do Devina; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Kulturni dogodki.

■ SOBOTA, 4. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki; 9.15 Filmi na ekranih; 10.00 Poročila; 11.30 Iz Dopisnic z najbližjega Vzhoda; 12.00 Krajevne stvarnosti: Ta rozajanski glas (oddaja iz Rezijske); 12.45 Primorska poje '94; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Krajevne stvarnosti: Nediški zvon; 15.00 Tu 362875. Z vami kramlja Sergej Verč; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Alojz Rebula: »Po galeriji Herodotovih muz«.

■ NEDELJA, 5. februarja, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder: »Salon Expon« (Jana Kolarič); 11.00 Za smeh in dobro voljo; 12.00 Primorski obzornik; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Alojz Rebula: »Po galeriji Herodotovih muz«; 14.35 Potpuri; 15.00 Krajevne stvarnosti; 17.00 Krajevne stvarnosti: Iz naših prireditev.

■ PONEDELJEK, 6. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Nocoj smo poslušali burjo. Vpogled v 90-letno delovanje Slovenskega planinskega društva v Trstu (Marinka Pertot); 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Ivan Tavčar: »Cvetje v jeseni«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Primorska poje '94; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Kmetijski tednik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Na otroškem valu, vodi Martina Repinc; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Znanstvene raziskave; 18.40 Za smeh in dobro voljo.

■ TOREK, 7. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Cigani, večni popotniki (Katja Kjuder); 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Ivan Tavčar: »Cvetje v jeseni«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Primorska poje '94; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 16.00 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Alojz Rebula: »Kristus se je rodil v Trstu«. Novela.

■ SREDA, 8. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Primorski obzornik; 9.10 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Ivan Tavčar: »Cvetje v jeseni«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Primorska poje '94; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Krajevne stvarnosti: Na goriškem valu; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Literarne podobe: Literarne kritičke skice in osnutki.

JANUS BIFRONS

Znana je podoba starorimskega boga z dvojnimi obrazom, ki je bil Janus Bifrons. Dve podobi istega božanstva, ki se kaže v svoji raznolikosti. V širšem smislu je ta dvojnost v podobi ene in iste stvarnosti vedno aktualna in živa. To kaže npr. v teh časih prelevitev misovske stranke v novo Nacionalno zavezništvo, s čimer si nekdanja neofašistična stranka želi nadeti bolj spodobno podobo moderne evropske desnice.

Nedavni kongres (ki naj bi bil tudi zadnji) misovske stranke v Fiuggiju je pokazal na vse te nedoslednosti in notranja nasprotstva v Finijevi stranki. Sedanji voditelj Fini si danes močno prizadeva pokazati novo in demokratično lice svojega političnega gibanja. Prišlo naj bi celo do ovrednotenja antifašizma, ki da je pripomogel k sodobnemu preobratu Italije po fašizmu. Kaj bi k temu dejal njegov nekdanji mentor Almirante? Isti Fini, ki je še pred kakim letom dejal, da je bil Mussolini največji državnik Italije v tem stoletju. Isti Fini, ki je pred

nekaj leti skušal v Gorici pred nekdanjo svetogorsko železniško postajo danes v Novi Gorici preskočiti državno mejo. In to prav gotovo ne v znamenju sodelovanja in sožitja s takratno Jugoslavijo...!

Če nadalje še pregledamo politiko misovcev pri nas, lahko takoj ugotovimo, da se niso Finijevi pristaši v ničemer spremenili. Še obstaja odločna protislovenska politika in usmerjenost, še zaprtost do Slovenije itd. Kdo se ne spominja zadnjega Finijevega govora v Trstu, ko je zahteval, naj Slovenija poklekne pred Italijo in prosi za odpuščanje...

Pred dobrim tednom je prišlo v Gorici do hude provokacije s strani nekdanjih fašističnih borcev X. Mas zloglasne salojske republike. V stolnici so imeli svojo mašo, med katero je nekdanji vojaški kurat-frančiški govornik, vse prej kot v Frančiškovem duhu miru (med drugim o krutih slovenskih satanskih hordah in podobno). Po poročilih v italijanskem dnevnem tisku je bil pridigar zelo daleč od evangelijskega duha odpuščanja. Vse skupaj že skoraj

skrunitev stolne cerkve same, ki je vedno pomenila v goriški nadškofiji simbol sožitja in duhovnega središča vseh vernikov.

To so različni obrazi novofašističnega gibanja danes. Teško je zato verjeti v kako Canosso skrajne desnice. Še posebej, dokler se ne bo tudi pri nas na tisti strani korenito prezračilo in tudi obsodilo vse gorje, ki ga je fašistični režim prizadel primorskim Slovencem!

a.b.

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Marc Camoletti
PRIDI GOLA
NA VEČERJO

Gostovanje MGL,
režija Zvone Šedlbauer

v nedeljo, 5. februarja, ob 16. uri
ABONMA RED C

v Kulturnem domu v Trstu

v torek, 7. februarja, ob 20.30
ABONMA RED B

v Kulturnem domu v Gorici

Ostaja politični nasprotnik

— vsaj na severu države — predvsem zaradi prisotnosti narodnih in jezikovnih manjšin. Glede na to, da so bila na kongresu poleg tega sprejeta stališča, ki jih je v zvezi s stiki s Slovenijo in menda tudi s Hrvaško sprožil tržaški poslanec Menia, so naši pridržki o demokratičnosti novoustanovljene stranke povsem upravičeni in utemeljeni.

Ni treba seveda posebej omenjati, da bomo Nacionalno zavezništvo, kot prej MSI, imeli za političnega nasprotnika in ga zato ustrezno obravnavali.

(O isti temi glej gornji prispevek — Ured.)

Pismo predsednika Ssk Terpina novemu slovenskemu zunanjemu ministru

Deželni predsednik Slovenske skupnosti Marjan Terpin je novemu slovenskemu zunanjemu ministru Zoranu Thalerju poslal pismo z naslednjo vsebino.

(Ured.)

»Dovoli, da Ti tudi jaz čestitam ob tako visokem in odgovornem imenovanju v času, ki je za nas Slovence v Italiji posebno delikaten.«

»Z zadovoljstvom sprejemamo tudi Tvoje takojšnje zanimanje za te naše težave, ki si ga izrazil ob "obnovitvi" začasnega skupnega zastopstva. Opozoril bi Te pa rad, da ni to tisto, kar smo si želeli (kot si želi velika večina zamejskih Slovencev), namreč nekako skupno, učinkovito in organizirano zastopstvo (mi smo mu dali delovni naslov Narodni svet), ampak je zaradi določenih še nepreseženih interesov le nujen izhod v hudi zagati.«

»Z upanjem, da bodo tudi Tvoja prizadevanja rodila boljše sadove. Te toplo pozdravljam.«

SKGZ čestitala Thalerju

Ob izvolitvi v slovenskem parlamentu je Slovenska kulturno gospodarska zveza novemu slovenskemu zunanjemu ministru Zoranu Thalerju poslala čestitke z željo, da bi se z njegovim nastopom na čelo slovenske diplomacije utrdil in uveljavil položaj slovenske države v mednarodnem merilu.

SKGZ v tiskovnem poročilu izraža prepričanje, da je »krepitev mednarodnih vezi in odnosov za Slovenijo ta trenutke ena izmed temeljnih potreb, še zlasti glede na proces njene pridruženja Evropi. Dosedanje ovire, ki so ob zstojih bilateralnih po-

govorov med Italijo in Slovenijo onemogočile začetek pogajanj o pridruženem članstvu Slovenije, je mogoče po mnenju SKGZ premostiti z dobro voljo in preseganjem politike pogojevanja in pritiskov s strani močnejših došibkejših, kajti vstopnica k Evropski Uniji je lahko le rezultat zavesti, da je čimprejšnja vključitev Slovenije objektivno v interesu tako Slovenije kot Italije.«

Odprta bilateralna vprašanja med Italijo in Slovenijo po oceni SKGZ še zdaleč niso nepremostljiva in kadrovska obnova v obeh zunanjih ministrstvih je priložnost, da se odstranijo

nastale napetosti, katerih škodo občuti zlasti obmejno prebivalstvo, še zlasti pa manjšini, ki imata v tem prostoru še ne izkoriščen potencial povezovanja kulturnih in gospodarskih interesov, v duhu sožitja in odpravljanja mnogih predsodkov iz preteklosti.

Med Slovenci v Italiji so težko občutene in v zadnjem obdobju še posebej zaostrene posledice nerešenih problemov, ki zadevajo v prvi vrsti pomanjkanje zaščitne zakonodaje, naravnost dramatičen pa je položaj mnogih slovenskih institucij. Zato je tudi potrebno, da se znaki dobre volje do manjšine s strani italijanske države pokažejo s konkretnimi ukrepi, ki postajajo iz dneva v dan življenjsko nujni.

Handkejeva igra v koprodukciji Teatra Stabile in SSG

Nemoč besede v vrvežu evropskih mest

Režija: Giorgio Pressburger

Asistent režije: Boris Kobal

Scena in kostumi: Pier Paolo Bisleri

Gib: Marta Ferri

Luč: Claudio Schmid

Ton: Claudio Turetta

Skenerji: Paolo Giovanazzi

Prevod: Nina Souvan

Pripovedovalec: Tone Gogala

Nastopajo: Maja Blagovič, Livio Bogatec, Livia Bonifazi, Patrizia Burl, Stojan Colja, Luciano Delmestri, Andreina Garella, Vladimir Jurc, Aleš Kolar, Giorgio Lanza, Gojmir Lešnjak, Alessandro Mizzi, Lučka Pončak, Massimo Seppi, Monica Samassa in igralci gledaliških akademij Tosten Ondrejovič (Bratislava), Regina Stötzl (Dunaj), Adam Nawojczyk in Olga Przeklasa (Krakov), Tomaž Gubenšek (Ljubljana), Giovanni Carta (Rim) in Edvin Liverič-Bassani (Zagreb).

Režiserju Giorgiu Pressburgerju se je v Miljah ob pogledu na mestni trg utrnila misel, postaviti na oder dramsko delo, ki se odvija v mestnem jedru. Tako se je porodila ideja za uprizoritev dela *Čas, ko nismo vedeli ničesar drug o drugem*, ki ga je napisal avstrijski pisatelj slovenske matere Peter Handke.

Besedilo je pravzaprav ena sama dolga odrska didaskalija z opisom odrskega dogajanja, ki se odvija brez dialogov, vendar ob pojasnilih pripovedovalca, ki opisuje življenje paradigmatičnega trga v paradigmatičnem mestu sodobne Evrope. Uprizoritev Handkejevega teksta je pravi izziv za režiserja in igralce. Izziv za režiserja Pressburgerja in Kobala, ki morata ustvariti dramsko napetost brez be-

Nastopajoči v Handkejevi igri z asistentom režije Borisom Kobalom

cev. Pri tržaški uprizoritvi pa je sodelovalo nekaj nad dvajset igralcev SSG, Teatra Stabile in učencev evropskih gledaliških akademij, ki so torej morali v mrzličnem ritmu nastopanja in preoblačenja odigrati več vlog.

Igro so najprej predstavili na gledališkem festivalu *Mittelfest*, na čedadskem trgu Pavla Diakona, 16. julija 1994. Italijanska premiera je bila v gledališču *Rossetti* 13. januarja, slovenska pa 28. januarja 1995 v *Kulturnem domu* v Trstu.

Kot ugotavlja Boris Kobal v radijskem intervjuju, je igra primernejša za zaprt prostor, za oder. Okolje mestnega trga je namreč preveč realistično za delo, ki je izrazito gledališko. Handkejeva igra se giblje med nadrealistično metaforo in ekspresionističnim krikom. Prevzela me je in pretresla kot grozljivo krik proti razčlovečenju evropskega človeka, kot izraz odpora zoper duhovno in moralno krizo sodobne Evrope.

Kot intelektualci motri propad evropske civilizacije, ki ji je že ekspresionizem — zlasti naš *Kosovel* v *Ekstazi smrti* — pisal oporoko, kot izobraženec nemočno zre na brezumje in nekomunikativnost dvajsetega stoletja, tako pripovedovalec (ki ga uteleša na videz neprizadeti glas *Toneta Gogala*) zviška spremlja trg, njegov vrvež in praznino, opisuje, secira, opozarja na zastoje, gibe in kretnje, premore.

Kaj je Handkejevo delo drugega kot krik proti apatiji na eni strani, proti nasilju na drugi? V poldrugi uri trajanja je igri brez gledaliških dialogov uspelo izraziti to, česar besede ne zmorejo več.

Žal predobro vemo, da se kupi besed izliva na papir in v prostor, v proglase in obtožbe, premirja in deklaracije, ob tem pa umirajo nedolžni in nekrivi ljudje v drugih trgih Evrope in sveta, da besedičenje demagogov predstavlja danes resnejšo nevarnost ljudi kot kdajkoli prej, pa se vendar ne znamo več pogovarjati, ampak kričimo, ne znamo prisluhni sočloveku, ker nam v ušesih odmevajo ropot in šum, glasba in kričanje. V takem svetu ni prostora za besede.

Paradoksnost — med nami je preveč besed in premalo. Preveč besed, izvozljenih pomena, in premalo besed, ki bi povezovali ljudi v skupni utrip.

Režiserja sta tematizirala problem medsebojne komunikacije. Ljudje vseh stanov, poklicev in vrst: kolesarji in pešci, poslovneži in turisti, klošarji in pometači, ženske in moški, znabiti različnih jezikov in ras hodimo z naglimi, odmevajočimi koraki prek trgov, hitimo, tekamo, drvimo in kolesarimo drug ob drugem, ne da bi se resnično srečali v konstruktivnem pogovoru.

Brezbesedje je zato zgovornejšo od tišine, ki je na odru ni, tako kot tudi v našem vsakdanjku ne. V premorih dominirajo hreščeca glasba, ropot, trušč, cviljenje, kričanje, preplet različnih govoric. Vsak zvočnik oddaja svoj zvok, tako da se ustvari neka oglašujoča podstava, ki med ljudmi ne dovoljuje verbalne komunikacije. Ob tem se na ekranih pojavljajo posnetki in podobe, ki skandirajo premore v pripovedovalčevem opisu mestnega trga. Oblast so prevzela sredstva množičnega obveščanja.

Handke se vrača v preteklost, v mit, uvaja prizore iz antične epike in biblijske utrinke, sedanost prepleta s preteklostjo, resničnost nadgrajuje s sanjami. Jedro dogajanja je mestni trg, zaviti zdaj v meglice sanj, zdaj v oslepljujočo svetlobo ognja in bomb. V svetu sodobne avdiovizualne in potrošniške mrzlice mlad par, ki pričakuje novorojenčka, poriva predse nakupovalni voziček, ne meneč se za prah granat in bomb, ki padajo z vsem truščem na oder. Dovolj jasno se kaže antiteza v samem srcu Evrope, na njenih trgih. Je čas, ko nismo vedeli ničesar drug o drugem, že mimo?

Predstava izraža grozljivo bistvo današnje Evrope. Ko se ljudje ne utegnejo več pogovarjati in ne utegnejo sprejemati medsebojnih razlik kot obogatitve, ostane za reševanje konfliktov samo še nasilje, vojna. Uprizoritev Handkejevega besedila potrjuje, da besede ne zmorejo vsega. Zato predstavi brez jezikovnih pregrad želim najboljšo pot po odrskih deskah Evrope.

V rojanskem Marijinem domu se oživlja delovanje

Marijin dom v Rojanu so pred nekaj leti obnovili, tako da je spet usposobljen za javne predstave. V njem je bilo v zadnjih časih nekaj šolskih prireditev in koncertov, v njem redno vadi rojanski cerkveni pevski zbor, bil je sedež rojanskega skavtskega voda, dejansko torej ta dom spet pridobiva na pomenu. Dvorana šteje 208 sedežev, ima lep oder in je, še zlasti zaradi lepe akustike, zelo primerna za komorne koncerte in nastope manjših skupin. Razveseljivo je tudi, da se je pred kratkim v tem domu začela zbirati skupina mladih tržaških glasbenikov, ki si je izbrala ime po znanem Schubertovem *Liedu* »An die Musik« (Glasbi). Ta skupina je v nedeljo, 29. januarja, priredila zelo uspešen koncert, ki je privabil številno občinstvo, med tem še zlasti Rojančane, ki so z veseljem sprejeli novico o poživilnem delovanju v Marijinem domu.

Nastopili so pianist Štefan Bembi, čelist Vasja Legiša, pevec bas — bariton Giuliano Pelizon in harmonikar Adam Selj. Vsi so bivši gojenci Glasbene Maticice, ki so se izpopolnjevali tudi drugod po Italiji in Evropi. Torej mladi, a že izoblikovani glasbeniki, kar je potrdil tudi sam koncert.

Večer, ki ga je povezovala Alda Sosič, je uvedel pevec Pelizon. Ob Bembijevi klavirski spremljavi je začetek zapel Schubertov *Lied*, po katerem skupina nosi ime. Zapel je nato še tri odlomke iz Mozartovih oper in Schubertov *Lied* O smrti in dekletu ter v drugem delu koncerta ario Ob smrti Ivana Susanina ruskega skladatelja Glinke ter še ario iz opere Sadko Rimskega Korsakova.

Duo Vasja Legiša in Štefan Bembi je zaigral tri stavke iz Schumannove skladbe *Fantasiestuecke* (op. 73), S. Rahmaninova *Dance Orientale* (op. 2) in *Vocalise* (op. 34), prav na koncu koncerta pa še *Saint-Saënsovo* znano *Skladbo o labodu*. Vmes pa je harmonikar Adam Selj mojstrsko izvedel *Sonato št. 2* V. A. Zolotarjeva.

Skupina *An die Musik* pa načrtuje še druge koncerte v rojanskem Marijinem domu, saj je v stiku z različnimi mednarodnimi glasbenimi centri in želi posredovati tukajšnjemu občinstvu zanimive koncerte komorne glasbe. Tako bo že 4. marca nastopil ameriški pianist Thomas Paule, 25. marca pa priznani slovenski Trio Lowigana, ki ga sestavljajo čelist Igor Škerjanec, klarnetist Darko Brlek in pianist Vladimir Mlinarič.

V Društvu slovenskih izobražencev bo v ponedeljek 6. februarja večer z naslovom: »Biseri pod snegom v zvezdnatih nočeh« — prikaz Diapozitiv Dušana Jelinciča z odprav na Broad Peak v Karakorumu in na Everest. Začetek ob 20.30.

MAJDA ARTAČ STURMAN

sed in brez prave scene, na porfirnem tlaču, s pomočjo rekvizitov in kostumov, ropota, šumov, glasbe, barv in luči na ozadju ter podob na treh manjših in enem večjem ekranu. Izziv za igralce, ki se morajo izražati zlasti z govorico telesa in morajo vložiti izjemen napor v mimiko obraza, hojo, kretnje in gibe.

Naslov igre *Čas, ko nismo vedeli ničesar drug o drugem*, je zgovoren, opozarja nas na nepoznavanje sočlovekove stvarnosti in na odsotnost vsakršne verbalne komunikacije. Dialog nadomeščajo, kot že rečeno, druge izrazne možnosti. Realizacija Handkejevega dela je torej zelo zahteven projekt, obenem pa tudi pomemben dosežek, saj gre za koprodukcijo dveh gledališč, slovenskega in italijanskega. Stalno gledališče Furlanije-Juljske krajine in Stalno slovensko gledališče sta šele sedaj — tudi zaradi ugodnejših razmer v samem Trstu — zmogli tak način sodelovanja in izvedbo tako ambicioznega gledališkega načrta.

Handkejev tekst je doživel več odrskih postavitev v velikih evropskih gledališčih, na primer na Dunaju in v Parizu, ko je nastopala več kot stoglava množica igral-

Egidij Vršaj

Certifikacija kakovosti ali v Evropo skozi »stranska vrata«

Republiki Sloveniji so trenutno zarpta »glavna vrata« v Evropsko zvezo, delno zaradi tujega izsiljevanja v nasprotju s členom 67 ustanovne pogodbe Evropske skupnosti ter delno zaradi pomanjkanja nacionalnega konsenza v zunanji politiki.

Vendar se zaradi tega Slovenija ne bo podrla. Slednje npr. potrjuje dejstvo, da se je BDP — bruto družbeni proizvod v letu 1994 povečal za približno 5%, kar spada v sam vrh Evrope.

Tolar se je lani okreplil ter se je ameriška valuta celo pocenila od 131,8 na 126,5 tolarja za dolar. Cena marke, dolarja in švicarskega franka je zastajala za razliko med rastjo domače (18,3%) in tuje inflacije.

Tolar je bil v letu 1994 stabilnejši ne toliko zaradi izvoza (Trgovinska bilanca) kot zaradi kapitalskih virov (Bilanca gibanja kapitalov): povečane ponudbe deviz, neposredne tuje naložbe v podjetja ter dotok posojil za infrastrukturo (ceste).

Devizne rezerve so se lani dvignile na 2,63 milijarde dolarjev. Številno brezposelnih pa se je končno malo zmanjšalo ter znaša okrog 123 tisoč.

Pogodbe z Evropsko zvezo

Slovenija že ima več pogodb z Evropsko zvezo, na katero odpade okrog 38% svetovne trgovine. V države članice Slovenija izvažajo 95% blaga brez carin.

Sporazum o gospodarskem sodelovanju z Evropsko zvezo je za zaščito slovenskega gospodarstva preferenčen ter ni recipročen; tako izvoz Evropske zveze v Slovenijo ni prost carin in omejitev s kontingenti. Zaradi tega nekateri poslovni krogi sodijo, da je ta pogodba — vsaj za zdaj — celo boljše od pridružitve k Evropski zvezi.

Slovensko gospodarstvo pa ne sme zanemarjati tako imenovanih »stranskih vrat« v Evropo, to je sodelovanja s temeljnimi evropskimi strukturami finančnega, tehnološkega in znanstvenega značaja, npr. PHARE, BERS, BC NET, CADDIA, ESPRIT, FAST, RACE, SPRINT, TEDIS, CEN—CENELEC.

Priporočljiva je tudi diverzifikacija zunanje trgovine in kapitalskih virov npr. EFTA in CEFTA, bivši SSSR, Amerika, Azija.

Omenjene pogodbe med Slovenijo in Evropsko zvezo so bile podpisane 5. aprila 1993 ter so naslednje:

- sporazum o gospodarskem sodelovanju (do leta 1997);
- protokol o finančnem sodelovanju;
- sporazum o prometu promet je za Slovenijo kot tranzitno državo velik adut;

- sporazum z Evropsko skupnostjo za premog in jeklo;

- skupna deklaracija z Evropsko zvezo o političnem dialogu;

- tekstilni sporazum, ki pa je nekaj mesecev kasnejšega datuma.

Uvod k pogodbi o gospodarskem sodelovanju pravi, da sta Evropska zveza in Slovenija sklenili ta sporazum iz naslednjih razlogov:

- odločeni, da poglobita gospodarsko sodelovanje;

- odločeni, da pospešujeta razvoj in raznovrstnost gospodarskega, finančnega in trgovinskega sodelovanja z namenom, da omogočita boljše ravnovesje ter tudi izboljšata strukturo in razširita obseg njune trgovinske izmenjave ter povečata blaginjo njunega prebivalstva;

- odločeni, da zagotovita zanesljivejšo podlago za sodelovanje v skladu s svojimi mednarodnimi obveznostmi;

- sklicujoč se na cilje sporazumov, ki sta jih v Osimu 10. novembra 1975 podpisali Jugoslavija in Italija, zlasti Sporazuma o pospeševanju gospodarskega sodelovanja med obema državama;

- zavedajoč se nujnosti, da se med Evropsko zvezo in Slovenijo razvijejo harmonični gospodarski in trgovinski odnosi;

- zavedajoč se, da je izrednega pomena, da se v celoti uresničijo določila in vsa načela procesa Konferenice o varnosti in sodelovanju v Evropi (KVSE) in zlasti tista iz Helsinške sklepne listine ter zaključnih dokumentov konferenice v Madridu in na Dunaju ter v Kobenhavnu, kakor tudi tista iz Pariške listine za novo Evropo, zlasti kar se tiče pravne države, demokracije in človekovih pravic, ter prav tako določila in načela Dokumenta bonnske konferenice KVSE o gospodarskem sodelovanju;

- priznavajoč pomen zagotavljanja pravic etničnim in narodnostnim skupinam ter manjšinam v skladu z obveznostmi, sprejetimi v okviru KVSE;

- zavedajoč se pomena krepitev njunih demokratičnih institucij in podpore procesu gospodarske reforme v Sloveniji;

- zavedajoč se, da ta sporazum o sodelovanju predstavlja prvo stopnjo ureditve odnosov med pogodbenicoma in da ga bo lahko ob pravem času nadomestil »evropski sporazum o pridružitvi«.

Do pridružitve in vstopa v Evropsko zvezo je običajno — čeprav ni obvezno — prehodno obdobje, ki pa je za slovensko gospodarstvo lahko tudi koristno, da se postopno prilagodi evropski zakonodaji in evropskim standardom, zlasti glede kakovosti in konkurenčnosti ter na splošno mana-

gerske sposobnosti v okviru načrtovane razvojne strategije Slovenije.

Avstrija npr. je začela pogajanja za vstop v Evropsko zvezo že leta 1986, a si je kljub temu za prilagajanje izgovorila še 5-letno prehodno obdobje od vstopa 1. januarja 1995 dalje, čeprav je v konkurenčnosti in razvojni strategiji precej pred Slovenijo.

Faktor kakovosti in konkurenčnosti

Večina proizvodov in storitev ima — v času hitrega razvoja gospodarske in socialne ureditve sveta — življenjsko dobo samo kakih 5 let. V tehničnih poklicih vsako leto 20% znanja zastari. Nastaja nova doba potrebe vseživljenjskega učenja.

Če Slovenija želi dohiteti razvite države in držati korak z njimi na svetovnih tržiščih — pravijo tehnološki izvedenci —, mora slovensko gospodarstvo že v 5 letih zamenjati tri četrtine proizvodov in storitev, katere hoče prodajati na razvitih tržiščih.

Na razvitih tržiščih je preko sto tisoč podjetij, ki imajo mednarodni certifikat kakovosti »ISO 9.000«. Slovenija sicer napreduje, vendar je imelo ob koncu leta 1994 ta certifikat samo okrog 60 podjetij.

Pri postavkah zunanje trgovine — cene, kakovost in dobavni roki — je najvažnejša kakovost, ki dviga proizvode v višje cenovne razrede. Stroški za ne-kakovost presegajo 20% celotnega prometa podjetja (»fatturato«). Faktor kakovosti in konkurenčnosti je zaradi tega v razvitem svetu na visoki ravni.

Rast kakovosti je povezana z informatiko, to je z računalništvom, avtomatizacijo in visoko tehnologijo. V svetu nastaja »novi družbeni red«, in sicer na podlagi nove gospodarske revolucije, ki pomeni prehod iz industrijske v informacijsko dobo.

Ameriška podjetja npr. so že leta 1991 investirala več v računalništvo, informatiko in telekomunikacije kot pa v industrijo, rudarstvo, gradbeništvo in kmetijstvo. Ta razlika je leta 1992 že preseгла 30 milijard dolarjev.

Republika Slovenija potrebuje — na poti do razvite in konkurenčne evropske države — razvojno strategijo za višjo kakovost proizvodov in storitev ter proizvodnih procesov in celotnega organizacijsko-kadrovskega vodenja podjetij, za kar pa je treba več znanja, tehnologije in inovativnosti.

Za ta namen je Ministrstvo za znanost in tehnologijo februarja 1993 objavilo »Nacionalni program kakovosti Republike Slovenije«. Vlada je nato oktobra 1993 odobrila »Belo knjigo o kakovosti«. Ti dokumenti opozarjajo na nujnost uvajanja mednarodnih

standardov »ISO 9.000« kot podlago za uveljavitev modela »celovitega upravljanja kakovosti TQM — Total Quality Management«.

Hitri razvoj tehnologije je povezan z izdajanjem tehničnih norm, ki pa niso same sebi namen, marveč hočejo povečati kakovost in zanesljivost proizvodov in storitev.

Kakovost je zunanja in notranja; zunanja kakovost se tiče komercializacije ter dobavitelj skuša zagotoviti zadovoljstvo klienta-potrošnika s proizvodom; notranja kakovost pa se nanaša na celotno podjetje, to je na njegovo organizacijo, proizvodnjo in splošno konkurenčnost (»Total quality«).

Tehnična normativa je »horizontalna«, kadar obravnava celotno proizvodnjo, ter »vertikalna«, ko se tiče samo posameznih sektorjev.

Postavke iz tehnične normative so definirane npr. v evropski Direktivi 83/189, po kateri morajo države članice pred uveljavitvijo sporočiti nove tehnične predpise evropski komisiji, da ta prepreči oviranje prostega pretoka blaga po evropskem skupnem tržišču.

Nekaj važnejših postavk iz Direktive 83/189:

Direktiva: evropski zakon, ki postane obvezen v državah članicah po ratifikaciji.

Pravilnik (»regolamento«): evropski zakon, ki je obvezen za države članice brez ratifikacije takoj po objavi v evropskem Uradnem listu (»GUCE«).

Tehnična normativa: tehnične specifikacije, ki se ločijo v obvezne (»tehnični predpisi«) ter v neobvezne (»tehnični standardi«).

ISO: svetovna organizacija za standardizacijo.

IEC: svetovna komisija za elektrotehniko.

CEN: evropski odbor za standardizacijo.

CENELEC: evropski odbor za elektrotehniko.

EN (»European Norm«): evropska norma, katero morajo države članice vključiti v notranjo zakonodajo brez sprememb.

HD (»Harmonization Document«): evropska norma, katero države članice lahko delno spremenijo.

Znamka CE (»Marchio CE«): značka na proizvodu o njegovi skladnosti z evropsko direktivo, ki se nanj nanaša.

Sistem kakovosti podjetja: podjetje mora spoštovati norme EN 29.000, če hoče dobiti to certifikacijo; pristojna Agencija izda ta certifikat po postopku EN 45.000.

Laboratorij za preizkuse: priznan laboratorij, ki preizkuša proizvode po proceduralnih normah EN 45.001, EN 45.002 in EN 45.003 za ugotovitev, ali so proizvodi v skladu z določeno evropsko Direktivo.

Agencija za certifikacijo: priznana organizacija, ki deluje po normi EN 45.011 ter izda certifikat na podlagi laboratorijskega preizkusa o skladnosti proizvodov z določeno evropsko Direktivo.

Organizacija za akreditiranje: jamči za laboratorije in agencije zlasti v tujini, npr. DIN (Nemčija), BSI (Anglija), AFNOR (Francija), UNI (Italija), ON (Avstrija).

Tehnična normativa (kakovost, varnost) stalno narašča ter brez nje-nega upoštevanja nista več možna na razvitih tržiščih dostop in konkurenčnost.

Certifikacija v Evropski zvezi

Evropska zveza je 1. januarja 1993 odpravila številne ovire na evropskem enotnem tržišču, da zagotovi prost pretok blaga, storitev, kapitalov in ljudi. Te ovire so: fizične, finančne, davčne, trgovinske in tehnične.

Pred uveljavitvijo enotnega tržišča je bilo v Skupnosti nad sto tisoč različnih tehničnih norm. Pri odpravljanju tehničnih ovir učinkovito pomaga tudi evropsko sodišče v Luksemburgu. V slovitih sodbi glede »Cassis de Dijon« (20.2.1979) je razsodilo, da blago — ki je bilo zakonito proizvedeno v eni državi članici — lahko prosto kroži po vsej Skupnosti, razen če gre za zaščito zdravja in varnosti ljudi. Tako so vsem evropskim potrošnikom zagotovljeni proizvodi z višjo kakovostjo in z nižjo ceno na podlagi konkurenčnosti.

Sodba z dne 20.2.1979 pomeni tudi »stranska vrata« za države nečlanice. Če bolj ugodno — toda zakonito — izvozijo svoje proizvode v kako državo članico, to blago lahko nato prosto kroži po vsej Skupnosti.

Evropska komisija skuša — za zaščito potrošnikov in okolja — čim bolj poenotiti tehnično normativo na treh osnovah:

- vzajemno priznavanje norm;
- selektivna harmonizacija ali prilagajanje norm;
- dolžnost članic za obveščanje komisije o novih predpisih.

Vzajemno priznavanje norm ter prost pretok proizvodov sta razvidna že iz sodbe o »Cassis de Dijon«.

Harmonizacija pa pomeni, da skupna dogovorjena evropska zakonodaja zamenja norme posameznih držav. Skupne prostovoljne norme sestavljata pooblaščen evropski organizaciji CEN in CENELEC.

Obveznih tehničnih predpisov (zaščita zdravja, varnosti in okolja) pa se morajo vse članice držati na podlagi zadevnih evropskih Direktiv, če že poprej niso imele lastne zaščitne zakonodaje.

Obvezno informiranje o novih predpisih vsebuje **Direktiva 83/189**.

Za **varnost proizvodov** sta dva evropska zakona:

— Resolucija Ministrskega sveta z dne 7. maja 1985;

— Direktiva z dne 29. junija 1992.

Proizvode z **napakami** in pomanjkljivostmi obravnava Direktiva 85/374. Breme dokazovanja oziroma zanikanja leži avtomatično na proizvajalcu-dobavitelju ter ne na klientu-potrošniku.

Dva pravilnika Evropske zveze dodatno ščitita kmetijske in živilske proizvode:

Ob prvi obletnici smrti časninarske ekipe RAI Informacija je bistvenega pomena za zaustavitev vojnih grozot

Otroci padlih tržaških časninarjev, ki so pred letom umrli med opravljanjem svojega poklica, so prejšnji teden odkrili mozaik prijateljstva in miru umetnika Celibertija (foto Kroma). Delo je vzidano v pročelje zavetišča za najmlajše žrtve vojne, ki ga je dal zgraditi odbor Lucchetta, Ota, D'Angelo in Hrovatin v spomin na njihovo tragično smrt. Saša Ota, Marco Lucchetta in Dario D'Angelo so bili

zaposleni pri tržaški radiotelevizijski postaji postaji RAI. V Mostarju jih je 28. januarja lani pokončala granata, Mirana Hrovatina, snemalca družbe Videost, pa so hladnokrono ustrelili v Mogadišu 20. marca 1994.

Hiša, v kateri bodo našli zavetje begunski otroci in njihovi starši, stoji v ulici Valussi v Trstu. Trenutno so dela še v teku, uradno odprtje pa bo predvidoma 20. marca. Štirikrat

- DOP (zaščita izvora proizvoda);
- IGP (zaščita področja izvora).

Za prost pretok blaga po evropskem enotnem tržišču je potrebna skupna **certifikacija**, to so potrdila, da so proizvodi v skladu z evropskimi Direktivami.

Za koordinacijo vzajemnega priznavanja certifikacij in preizkusov v raznih državah je Evropska komisija ustanovila poseben organ, to je EOTC — evropsko organizacijo za certifikacije in preizkuse. Ta organizacija je razdeljena na sektorske tehnične odbore, ki koordinirajo zadevne dejavnosti v državah članicah.

In kaj pomeni »Znamko CE«?

Od 1. januarja 1993 morajo številni industrijski proizvodi imeti proizvodne in obratovalne značilnosti, katere je določila Evropska zveza za zaščito potrošnika. To so npr.:

plinski aparati, lonci na pritisk, igrače, predmeti za otroke, industrijski stroji, avtomobili, farmacevtski proizvodi, homeopatični proizvodi, kozmetika.

Po odobritvi certifikacije se stavi na proizvod »Znamko CE«, ki dokazuje, da je proizvod v skladu z evropskimi predpisi.

Skozi »stranska vrata«

V zvezi s »stranskimi vrati« v Evropo in s tehnično normativo omenimo tudi ustanove, ki so **pridružene** k CEN (evropski odbor za standardizacijo). Takšne ustanove so:

CSN: Češki urad za standarde in merjenje.

PKNMIG — Poljski odbor za standardizacijo, mere in nadzorovanje kakovosti.

MSZH — Magyar Szabványügyi Hivatal.

TSE — Türk Standardları Enstitüsü.

CYS — Ciprska organizacija za standarde in nadzorovanje kakovosti.

Nadalje je Evropska komisija odobrila osem standardnih modelov (od A do H) za preizkuse o skladnosti z Direktivami, da bi proizvajalcu-izvozniku pustila nekaj možnosti izbire pri dokumentaciji.

Zlati pri »Modelu A« lahko spet govorimo o »stranskih vratih«, čeprav jih je precej priprla **Resolucija** z dne 21. 12. 1989. Resolucija v 4. točki obravnava trgovina z vzhodnoevropskimi državami, ki so še vedno na nizki stopnji v sistemih kakovosti, normiranja in certifikacije. Četrta točka pravi:

— kakovost agencij za certifikacijo v državah nečlanicah mora biti vsaj enaka kakovosti agencij v Evropski zvezi;

— vzhodnoevropske agencije morajo biti v mednarodnih sporazumih izrecno omenjene, vendar ostajajo omejitve za vzajemno priznanje preizkusov, certifikatov in blagovnih znamk;

— obe strani, ki podpišeta sporazume, morata imeti enake ugodnosti od vzajemnega priznanja za vse proizvode.

večji Celibertijev mozaik prijateljstva bodo postavili v šoli v muslimanskem predelu Mostarja, kamenčke pa bodo prodajali po vsej Italiji in tako še dalje zbirali sredstva za ureditev poslopja.

Spominska svečanost za tržaške žrtve vojne se je nadaljevala na sedežu deželne radiotelevizijske ustanove RAI, kjer so eno od dvoran posvetili trem padlim kolegom. Tržaški škof msgr. Lorenzo Bellomi je pred blagoslovom v slovenščini in italijanščini poudaril, naj bo ta plošča, na kateri so napisana imena Ote, Lucchette in D'Angela, »znamenje miru, solidarnosti in upanja«. O hudi izgubi, ki je prizadela družine, celotno skupnost in radiotelevizijsko ustanovo, je spregovoril podravnatelj deželnih informativnih oddaj Fulvio Molinari. Poudaril je velik pomen in vlogo slovenskih in italijanskih časninarjev tržaškega sedeža RAI v vojni na tleh bivše Jugoslavije. Govoril je tudi ravnatelj informativnih oddaj za dežele Vigorelli, ki je poudaril podobne misli. Tržaški župan Illy pa je predvsem dejal, da je prav informacija bistvenega pomena za zaustavitev vojnih grozot na območju, ki je za mednarodno skupnost manj »zanimivo«. Predsednica vsedržavne ustanove RAI Letizia Moratti je med drugim poudarila, da so padli časninarji umrli za ideale miru in solidarnosti, ki bi morali biti skupni vsem ljudem. Na krajši slovesnosti je nekaj misli povedala tudi ravnateljica deželnega sedeža RAI Levijeva.

Modeli A, B, C, F in G se tičejo kakovosti proizvodov, modela D in H pa totalne kakovosti podjetja.

Model A (»Izjava CE o skladnosti«) je zlasti primeren za podjetnike držav nečlanic, ki nimajo niti lastnih laboratorijev za preizkuse niti Agencij za certifikacijo.

»Izjava CE o skladnosti« je procedura, s katero proizvajalec ali njegov **mandatar** v Evropski zvezi izjavi, da proizvodi ustrezajo Direktivi, ki se nanje nanaša.

Proizvajalec stavi »Znamko CE« na vsak proizvod ter napiše izjavo o skladnosti z Direktivo.

Proizvajalec prevzame odgovornost za kakovost in bistvene zahtevke Direktive za proizvod, nadalje nosi breme za preizkus (tuj ali morda doma priznan laboratorij) ter mora podvreči nadzorstvu pristojnih organov, katerim mora predložiti ustrezno dokumentacijo. Odpadejo stroški za Agencije in zavarovanje.

Pristojne Direktive morajo poznati laboratoriji in Agencije, pa tudi tako imenovane »Data banke« (Banke podatkov), ki so vključene v mednarodne informacijske mreže.

Skratka, vsaka gospodarska zakonodaja je bolj ali manj zamotana — tembolj takega kolosa, kakor je Evropska zveza — toda slovenski podjetniki se verjetno lahko obračajo na številne strokovnjake pri Gospodarski zbornici Slovenije ter pri pristojnih ministrstvih.

V Ljubljani je izšla najnovejša knjiga Jurija Paljka »Nemir«

Poezije, napisane s črnilom, ki si ga je pesnik vbrizgal v kri

Jurija Paljka, avtorja pesniške zbirke *Nemir* (Lj., založba Pegaz), mi ni treba posebej predstavljati, saj spada med zelo poznane publiciste, se oglašava v vseh naših glasilih in rad posega na različna področja, ki se tičejo naše problematike in človeka sploh.

O poeziji mi ni lahko govoriti, poezijo je treba brati in podoživljati. Podoživljanje pa se v vsakem izmed nas spreminja iz dneva v dan, če ne že iz ure v uro. Vendar moram takoj poudariti, da mi je Paljkova poezija blizu, zelo blizu in to že od njegove prve pesniške zbirke dalje. Za tiste, ki se je ne spominjajo, naj povem, da je bila to *Soba 150*, da jo je izdalo leta 1986 goriško društvo SMREKK z ilustracijami Davorina Devetaka.

Čeprav od tedaj ni poteklo niti 10 let, je med obema zbirkami velik prepad. Prva je še mladostna, v njej je še nekaj svetlobe, še nekaj upanja in iskanja Boga in tudi vere v prihodnost, ob naravnih in razumljivih mladostnih dvomih in stiskah, občutkih samote in domotožja in strahu. V njej je še iskanje poštenega sveta in želja, da bi ga pomagal s svojimi sposobnostmi, s svojo besedo ustvarjati. In to kljub bojazni, ki se oglašava v njem.

V drugi pesniški zbirki, v tej, o kateri danes govorimo, tega mladostnega zagona, mladostne občutljivosti, dvomov, ni več. V njej prevladujejo nemoč, razdvojenost, popolna osamljenost, nesmiselnost ustvarjanja odnosov z drugimi ljudmi in nemir, ki raste iz verza v verz, ki se razrašča v žalost, obup in jezo nad samim seboj in nad drugimi. Najbridkejšje je prav spoznanje, da so poskusi ustvarjanja vezi med ljudmi v bistvu velika prevara in tudi nesmisel.

Misliti, da si nekaj, / nekaj svetlega, / a to nisi. / Misliti, da delaš dobro, / nekaj lepega, / a to ni res. / Verjeti, da si, kar veš, da nisi. // Samo nemir je še, / in sram, / mnogo sramu, / preveč za življenje.

In jeza:

Ves srd spuščam skozi pero na belino, kri dodajam in pepel pozabljenega trupla. Neskončno dolgi veliki petki, ko si sam sebi odveč z bolečino besede, ko ni nikogar blizu vsakdanjega križa, in še listi molčijo, in še trave molčijo. In pijem žalost lastnih besed, ko govorim o tebi nekemu, ne poznam ga, ne poznam tebe. Samo besede, eno samo morda, bi rekel tjavdan, nekam zaman. Zato si puščam kri v pero, zato se vse v belino mi zliva. Le črne vi-

Najbridkejšje izmed teh stanj pa se mi zdi prav to spoznanje, da je njegovo s krvjo napisano iskanje sogaovornika povsem neodmevno.

Motivi njegovih pesmi se sučejo pravzaprav predvsem okoli spoznanja, da je pot do drugega nepremostljiva, in okoli velike želje do komuniciranja in ugotavljanja lastne nemoči, ki se mu zdi nepremagljiva.

Pa seveda okoli bistvenih človekovih občutij sploh: ljubezni, domotožju po domu, po materi, po mladostnih sanjah, okoli načrtov, občutkih krivde.

Bil sem svetla obluba drznih sanj svojih staršev. / Bil sem seme, vrženo na gnojna tla močvirij in puščav duha. / Bil sem vse tisto, kar potem nisem nikoli postal. / Bil sem projekcija misli nekoga, ki ni obstajal. / Bil sem vse tisto, kar so drugi hoteli. / Bil sem mlad. / Premlad.

NADA PERTOT

Za smisel dialoga s komerkoli pa ni prostora v tej pesniški zbirki. Kako bridko zvone ti verzi: (29)

Povedati nekaj nekam zaman, / a vseeno nekaj povedati, / nekaj dati, / za dni, ki jih ni bilo, a vseeno dati. // Vsaditi rožo nekam zaman, / a jo vseeno vsaditi, / v zemljo, nebo, / jo podariti. // Bili so dnevi tihega darovanja, / sedaj je tu žetev, / svetle zvezde ponoči, / polna luna, / praznina v meni pa taka! / Bili so dnevi. / Sedaj so tu noči.

Z nekaj besedami nakaže razdvojenost, ki je seveda spet lahko v vsakem izmed nas (14), in samoto (35, 43), ki ga tako neusmiljeno spremlja povsod.

Ker ne more vzpostaviti dialoga z osebami, ga skuša vzpostaviti s predmeti in stanji. Vse to se dogaja v njem, ko na začetku personificira in zafrkljivo apostrofira celo bolezen in smrt (18). Kasneje se ta odnos do smrti spremeni v bolečo vdanost.

Skozi skoraj vse pesmi pa se vije kot rdeča nit poleg občutka nemoči še občutek jeze. To značilnost spoznavamo tudi iz njegove publicistike, v pesmih pa je še bolj neposredna in še bolj boleča. Jezni poet bi ga imenovala in iskala njenu podobnega v Baudelerju. V teh pesmih, s katerimi sem prepričana, da želi predvsem zdramiti svojega bralca in razbijati gluho lozo, ki kraljuje pri nas, se mi zdi najbolj živ. Po njih lahko sklepamo, da še veruje v življenje in v svojo vlogo v njem.

Ne boste me vklenili v verigo vaših sanj, / moje sanje so lepše, višje in boljše. / Tako čiste in lepe so, / da jim še sam ne morem verjeti (54).

Še v pesmih, v katerih zasliši nekaj optimizma in kanček vere v samega sebe, se ta na koncu, kot smo slišali, ne more obdržati. Najhuje pa je, ko se zave, da je premagana v njem življenjska nujnost po pisanju, po belih listih, ki so mu (ali mu še) osmišljali življenje.

Vedno iste besede iz vedno istih črk, neprijetno je vedno misliti nanje, izmed čredo stavkov užete, / med oklepaje stisnjene, / nekje na robu puščene. / Nikdar

ne mislim na črnilo, / ki sem ga skozi kri pretil, / na listih le blede rise, / črni madeži in pozaba, / pepel naj pride, naj se ognju posmeje. / Vedno iste besede iz vedno istih črk, / le človek se nejeverno smeje, / le črke na papirju / in vse je tako samo, / na papirju vetru časa prepuščeno. Vbrizgal si bom črnilo v kri, / da bo strašno bolelo, / bolj kot besede na papirju zapuščene, / za neke večere, za ljudi brez mesta in vasi, / za večere brez Boga in ljudi, / za prah in pepel vseh tistih, ki so šli, / a niso rekli nobene (22).

Kje je mladenič, ki je napisal pred desetimi leti:

Napisati črko. / Nič več. / Morda je dovolj. / Za besede bo prostora dovolj. / Za stavke tudi. / Na belem papirju bo ostala sled / mojega hrepenenja.

No, pa je še Paljk s pesmimi nekakšne umiritve, ko doživlja neki pokoj v ne-kljubovanju boleznim, ki je v njem. Je ta bolezen metafora ali resnično bolezensko stanje, ni pomembno. Žlahtne so te pesmi prav v tem trudu premagovanja bolečine in v nekaterih pesmih na koncu zbirke v že premagani bolečini.

Kot krik iz te hude stiske so naslednji verzi, ki jih pa vendar razumem, da človek v pesniku Paljku ni premagan.

Vsaj papirja naj mi ne zmanjka, / vsaj tega ne! / Za tiste dolge dneve tišine, / za vse dneve brez besed narejene, / za popoldneve z dežjem in brez. / Za dolge premlke v meni. / Vsaj papirja naj mi ne zmanjka, / vsaj tega ne.

Paljk z jezikom ne žonglira in v svojih pesmih govori kakor mi. Kratki stavki, kdaj sestavljeni iz ene same besede, postajajo vedno bolj značilni zanj. Hudo je in meni se zdi neprimerno, ko veliko stisko izrazi nekajkrat (redko sicer) z vulgarnim izrazom. Tedaj pa se mi res zdi premaganec, ki je podvomil nad svojim največjim bogastvom — močjo besede in ustvarjalnim elanom.

Edino svetlobo v naravi mu pomeni dež, ki predstavlja nekaj dobrega in očiščujočega. Na koncu pesniške zbirke, ki zajema pesmi tja v leto 91, tudi odrešujočega in pomirjujočega dežja ni več.

Ne dežuje več, kot je včasih, / sedaj je čas pustih noči, / še bolj praznih dnevoov, / nato še bolj pustih noči. / Le dežja ni in kesanja, / nad čem niti ne vem, / saj niti važno ni. / Res škoda, ker dežja ni.

Ko sem končala listati po Paljkovi pesniški zbirki, bi prav z zelo veliko lahkoto izpostavila še vrsto drugih verzov in začela razmišljati o njih spet znova in v drugem ključu.

V njegovi pesniški zbirki ni nobene pesmi odveč, vse so napisane s črnilom, ki si ga je vbrizgal v kri, in vse porojene iz nujnosti izpovedovanja.

Tako lepe so, tako občutene, tako v samem bistvu od vsakega izmed nas.

Prav gotovo jih boste pri branju občutili kot svoje, kot se je to dogodilo meni. Prav nič iz dolžnosti jih nisem prebiral in potem odložila, kot se to pogosto dogaja. To je pesniška zbirka, ki bo skupaj s tisto izpred osmih let ostala moja knjiga.

Knjigo J. Paljka so prejšnji teden predstavili tudi v Tržaški knjigarni. Na sliki so (z leve) Ilde Košuta, Sara Hobon, avtor in Nada Pertot

Se spominjate: Formul preveč, ... Za označitev prve pesniške zbirke bi navedla teh nekaj verzov:

Samoten si tal želiš, / opora je tam, / a še bolj po nebu hrepeniš. (24)

ali pa:
Zabiti Boga bi moral na zid, / zabiti, da ne bi ušel, / ali ga ubiti!

Tako pa ga ni z menoj, / ga ni. / Prositi bi moral, moliti, moliti zase, / za moje ljudi! / Tako pa ga ni.

Napisati črko. / Nič več. / Morda je dovolj. / Za besede bo prostora dovolj. Za stavke tudi. / Na belem papirju bo ostala sled mojega hrepenenja.

Ali pa:
Formul preveč, / življenja premalo. / Zato se mladi življenja bojimo.

juge so, dolge in kratke. Vstajam pozneje in umiram prej, živim nekje zadaj, le črke so moje, vijuge.

Logična posledica tega stanja je izražena v naslednjih verzih (7)

Tako čudno je vse to, / vsi te pustijo nekje ob strani, / ti pa piješ naprej. / V žalost, ki je vedno bolj žalostna, v vedno bolj obupani obup. / Nato se obrneš. / Izpljuneš. / Zbudiš.

Do te skrajnostne situacije so ga privedle težave in porazi in skoro odklanjanje vere v ljubezen, v iskrenost drugih v skrbi zanj.

Jasno je, da so v njegovih pesmih pravzaprav do skrajnosti potencirani občutki, ki jih bo lahko zaznal kot svoje vsakdo izmed nas.

Manjšina se je dogovorila vsaj za začasno zastopstvo

Predstavniki različnih komponent slovenske manjšine v Italiji so se na sestanku, ki je prejšnji teden potekal v Katoliškem domu v Gorici, okvirno dogovorili o osnovanju skupnega začasnega vsemanjšinskega predstavniškega telesa. Razgovori o tem predlogu, ki ga je dala Slovenska skupnost, so se začeli septembra lanskega leta, sestanki pa so bili v Gorici, Čedadu in Sempolaju. Zadnje javno srečanje je bilo 15. novembra. Na njem so udeleženci ugotovili določena nesoglasja — šlo je predvsem za prisotnost enega, spornega predstavnika — in tako naslednjo sejo odložili za nedolžen čas.

Dejstvo, da je do sporazuma le prišlo, je vsekakor pozitivno, vendar pa je začasno predstavništvo le stopnička bliže h končnemu cilju, to je osnovanju Narodnega sveta Slovencev v Italiji, katerega člani naj bi izvolili pripadniki celotne narodnostne skupnosti v Italiji na vsemanjšinskih volitvah. O tem so predstavniki raznih manjšinskih komponent na zadnjem zasedanju le bežno razpravljali. Udeleženci so predvsem govorili o najaktualnejših in najnujnejših problemih, kot je na primer vprašanje državnih finančnih prispevkov, od katerih je odvisno preživetje številnih slovenskih ustanov v deželi Furlanije-Juljske krajine. Prisotni so se tako dogovorili, da bodo v najkrajšem času posegli pri italijanskem ministrskem predsedniku Diniju in ga opozorili na nujnost rešitve finančne stiske manjšine. Druga skupna naloga, ki se je bodo morali lotiti predstavniki različnih strank

in organizacij, v katerih se prepoznava Slovenci v Italiji, pa je predložitev osnutka v parlamentu za globalno zaščito manjšine. Važno je dalje, da se tudi manjšina aktivno vključi v odnose med Slovenijo in Italijo, je bilo rečeno. To pomeni, da ne sme biti le predmet dogovarjanja med obema državama.

Udeleženci goriške seje so dalje razpravljali tudi o skupni pripravi proslave ob 50-letnici zmag nad nacifašizmom. Gre za priložnost, ki jo je treba izkoristiti za uveljavitev kulture sožitja v teh krajih. Obenem pa je treba opozoriti, je bilo še poudarjeno v razgovoru, da je na Primorskem odporništvo pomenilo nekaj drugega. Vezano je bilo na narodno-obrambna čustva in ne na ideologijo.

V Katoliškem domu v Gorici so bili prisotni predstavniki Slovenske skupnosti (deželni tajnik Martin Breclj in goriški pokrajinski tajnik Aleš Figelj), Marija Ferletič za SSO ter Boris Peric za SKGZ, podpredsednik deželne sveta Furlanije-Juljske krajine, pripadnik Demokratične stranke levice Miloš Budin, Stojan Spetič za Stranko komunistične prenove in Rudi Pavšič za Demokratični forum Slovencev ter še dva predstavnika iz Kanalske doline na Videmskem, Bartaloth in Sivec. Takoj na začetku so sejo zapustili člani stranke Severne lige z utemeljitvijo, da niso bili, skupno z drugimi manjšinskimi predstavniki, vabljeni na razgovore v Ljubljano 24. in 25. januarja. Po njihovem odhodu se je srečanje nemoteno nadaljevalo.

»Dan odprtih vrat« v openskem Finžgarjevem domu

V delno že prenovljenem Finžgarjevem domu na Opčinah, pomembnem kulturnem in verskem središču, je bila prejšnjo nedeljo dobro obiskana prireditev — »Dan odprtih vrat«. Praznik je bil posvečen mladinskemu vzgojitelju sv. Janezu Boscu, ustanovitelju salezijancev, ki tudi upravljajo Marijanišče oz. Finžgarjev dom, v katerem poteka vrsta pomembnih dejavnosti, kjer vadijo pevski zbori in druge glasbene skupine, kjer se srečujejo mladi in starejši.

Ravnatelj zavoda Tone Bedenčič je na slovesnosti povedal, da je prva faza obnovitvenih del zaključena. Druga je v teku, nato pa bo na vrsti še tretja. Za finančno pomoč, brez katere ne bi bilo mogoče izvršiti oziroma sploh začeti del, se je zahvalil deželni upravi Furlanije-Juljske krajine, Republiki Sloveniji, Svetu slovenskih organizacij in številnim dobrotnikom. Že obnovljeni del stavbe je blagoslovil škofov vikar msgr. Franc Vončina, spregovorila pa sta tudi Sergij Pahor v imenu

upravnega odbora Marijanišča ter Franc Pohajač, duša in srce mladinskega glasbenega delovanja na Opčinah.

Prireditev se je zaključila z glasbo. Nastopili so dva openska zbor Vesela pomlad pod vodstvom Franca Pohajača, otroški zbor Zvonček z Repentabra, svetovni prvak v diatonični harmoniki Denis Novato ter ansambel narodnozabavne glasbe TAIMS, ki se je za to priložnost ponovno »združil«. Pela je Nadja Fabris.

V Galeriji Kulturnega doma v Gorici (ul. I. Brass, 20) bo vse do petka, 27. januarja 1995, odprta razstava umetnika Helmuta Jeraka.

Razstavo, ki je odprta po sledečem urniku: od 9.00 do 12.00 ure, ter v večernih urah med raznimi prireditvami, prireja Upravni odbor Kulturnega doma Gorica.

Prizor s proslave v prenovljeni dvorani Marijanišča

(foto Kroma)

Janko Jež

SPOMINI (25)

(Ob 50-letnici kapitulacije italijanske fašistične armade v Sloveniji)

Opravil sem še obisk pri dr. Srečku Baragi. Stanoval je na Akvedotu takoj na začetku drevoreda v bližini lekarne. Bil je bolan, zato sva se pogovarjala le kratek čas. On je ležal, jaz pa sedel poleg njega. Izrazil je zadovoljstvo, da sem sprejel mesto, ki ga je on dotlej vodil. Pri odhodu sem se mu zahvalil za vse, kar je dobrega storil za slovenske šole v Trstu, in mu zaželel veliko uspeha v slovenski diaspori, ki si jo je izbral za konec življenja.

Lani je Trst obiskal dr. Srečko Baraga ml. Srečanje z njim je bilo v Peterlinovi dvorani v Ulici Donizetti. Potem ko je Baragov sin med svojim daljšim govorom povedal, da je njegov oče vzel s seboj v Argentino ves arhiv urada za slovenske šole pri ZVU, ki ga je po njegovi smrti prevzel v varstvo dr. Geržinič (arhiv je zdaj baje v Trstu), in še dodal, da je bil oče zelo razočaran, ker ga ni nihče ob odhodu iz Trsta prišel pozdravit na postajo, sem prosil za besedo. Glede arhiva sem predlagal, naj bi ga izročili v varstvo kakšni primerni ustanovi v Ljubljani. Glede odhoda iz Trsta pa sem pojasnil, da sem se kot Tržačan in Slovenec pri slovesu od bolnega dr. Barage prisrčno zahvalil za ves njegov trud pri obnavljanju slovenskega šolstva v Trstu. Dodal sem, da ni moja krivda, če ga njegovi ožji sodelavci in prijatelji niso prišli pozdravit na postajo.

Baragov sin me je prijetno presenetil, ko je proti koncu debate povedal, da je bil z očetom na obisku pri meni v Rimu in da sta z očetom pri meni prenočila. V Rim sta prišla, da uredita vse potrebno za emigracijo. Zares se tega obiska ne spominjam. Vem pa, da se je Drago nekaj dni igral v stanovanju s fantičem, ki je bil prav tako poreden kot on. Baragov sin se je tega igranja spomnil. Po dolgem brskanju po spominu, ki mi je presenetljivo odpovedal, sem se sčasoma le spomnil dveh dečkov, ki sta se med igro lotila celo voščene ženske glave, ki je na mizici sredi sobe kar izzivala njune nože.

Bil sem čedalje bolj zadovoljen, da sem se odločil za povratek v Trst oziroma v Cono A Svobodnega tržaškega ozemlja, ustanovljenega na osnovi sklepa Pariške mirovne konference.

Seveda me je zamikalo, da bi se takoj prepričal, kako je prišlo do gradnje in proglasitve Nove Gorice. Šele pred kratkim pa sem v Študijski knjižnici v Trstu našel na monografiji o Novi Gorici, ki jo je napisal bivši ravnatelj Goriškega muzeja v Novi Gorici dr. Branko Marušič z naslovom »Nova Gorica« (Založba Motovun 1988). Podatke, ki sem jih iskal, sem našel na straneh 71, 72 in 81.

NOVA GORICA

Ozemlje, ki so ga na Primorskem osvobodili partizani, je bilo na pritisk Velike Britanije s takojimenovano Morganovo črto in po beograjskem in devinskem sporazumu razdeljeno na Coni A in B. Coni A in B Svobodnega tržaškega ozemlja sta seveda nekaj povsem drugega.

Dne 12. junija 1945 je Zavezniška vojaška oblast prevzela upravo Cone A in jugoslovanske čete so se morale umakniti na področje B. V Coni A je še dalje ostala jugoslovanska vojska samo v Opatjem selu in okolici. Dne 11. avgusta 1945 je Zavezniška vojaška uprava odpravila v Coni A ljudsko oblast

Tri pomembne razstave v slovenski Istri

Te dni smo v slovenski Istri, točneje v Kopru in Piranu, imeli možnost ogleda treh pomembnih razstav, ki prav gotovo presega-jo lokalni okvir. V koprskem Pokrajinskem muzeju se je zaključila mesec dni trajajoča pregledna razstava domačga slikarja italijanske narodnosti Bartolomea Gianellija (1824-1894) ob njegovi 100-letnici smrti. Po zaslugi umetnostnega zgodovinarja Edvilija Gardina, ki je sestavil tudi izčrpen dvojezičen katalog, je prišel na dan lik med strokovnjaki manj znanega krajevnega slikarja, ki pa se izkazuje kot pomemben sopotnik nazarancev ter krajinarjev in vedutistov realistične oz. impresionistične smeri. Gojil je tudi portret, v čemer se je zgledoval po beneških sodobnikih. Razstavljene so bile Gianellijeve risbe, akvareli in olja, tako da smo lahko nazorno spoznali umetniške sposobnosti tega v širši javnosti popolnoma neznanega slikarja. Razstava v Pokrajinskem muzeju v Kopru se je zaključila 29. januarja t.l.

Prav tako v Kopru pa si v galeriji Meduza lahko ogledamo raz-

stavo 40 risb Božidarja Jakca (1899-1989), ki jo je iz zbirke Jakčeve družine posredovala Bežigrajska galerija iz Ljubljane. Nastale so v obdobju 1918-1966, prevladujejo pa mestne vedute iz Prage, Pariza, Ljubljane, Mostarja in Novega mesta. Spet se je izkazalo, da je bogata Jakčeva zapuščina neizčrpen vir likovnega bogastva v različnih tehnikah in raznolike vsebine, ki razodeva neverjetno mojstrovo delavnost od mladosti tja do visokih let starosti.

FANTJE IZPOD GRMADE,
DEKLIŠKI ZBOR DEVIN
in
OTROŠKI ZBOR »LADJICA«

vabijo na

Praznik slovenske kulture

v soboto, 4. februarja, ob 20.30
na sedežu zborov v DEVINU.
Slavnostni govornik bo dr. Rafko Dolhar.

V piranski Mestni galeriji pa so pretekli petek odprti razstavo 49 litografij svetovno znanega slikarja in grafika židovskega rodu Marca Chagalla (1887-1985). To gradivo prihaja na posodo iz donatorske zapuščine Chagallovega tiskarja Charlesa Solierja. Razstava se deli na dva dela: v prvem oddelku so na ogled biblični prizori iz Stare zaveze, v drugem pa »tostrana« tematika, vendar prepesnjena v značilnem Chagallovem nadrealističnem likovnem jeziku. Tako se pojavljajo izseki iz cirkuškega življenja, spet v drugih litografijah pa zaslutimo umenikovo razpetost med vaškim okoljem rodne Rusije in velemestnim pariškim vrvežem. Vsekakor so to dela, ki ne morejo skriti poveza-ve z ekspresionističnim izročilom, za ljubitelje likovne umetnosti pa pomenijo pravo poslastico in zapuščeno v gledalcu globok vtis.

Vse tri omenjene razstave dokazujejo, da je slovenska Istra tudi na likovno-razstavnem področju postala pomembno središče, ki skupaj z ostalimi razstavišči na Primorskem, zlasti v Ajdovščini, Novi Gorici in Idriji, pomembno dopolnjuje tovrstno ponudbo v ostalih slovenskih središčih. M.V.

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

v sodelovanju z gledališčem
La Contrada

Fulvio Tomizza

BOLHE V OPERI

Mladinska igra,
režija Boris Kobal

PREMIERA:

v petek, 3. februarja, ob 18. uri

PONOVITEV:

v soboto, 4. februarja, ob 18. uri

v Kulturnem domu v Trstu

Koloniji v Dragi in Comegliansu

SLOKAD in Slovenska Vincencijeva konferenca opozarjata starše otrok od 5. do 16. leta starosti, da je zdaj čas za vpis v obmorsko kolonijo v Dragi in v gorsko kolonijo v Comegliansu. V tržaški občini je čas za vpis samo do 4. marca. Vpisne pole dobite na tajništvi slovenskih šol, izpolnjene pa je treba oddati šolski oz. občinski zdravniški asistentki. Pojasnila za kolonijo v Dragi dobite po telefonu št. 040/22611, za kolonijo v Comegliansu pa na št. 040/43194 in 040/366970. V Gorici je informacije mogoče dobiti na številki 0481/530924.

V Čedadu so predstavili vse tri letošnje koledarje-zbornike

V prostorih kulturnega društva Ivan Trinko v Čedadu je bil v petek, 27. januarja, lepo obiskan večer, na katerem so predstavili vse tri koledarje za leto 1995, ki so izšli v zamejstvu. Večera so se udeležili vidni predstavniki benečanskega kulturnega življenja in še senator Bratina, generalni konzul Republike Slovenije v Trstu Šušmelj in še odbornica za kulturo videmske pokrajine, gospa Calderani. Uvodoma je prisotne pozdravil prof. Marino Vertovec. Opozoril je na pomen 40-letnega delovanja društva Trinko in tudi na vlogo koledarjev-zbornikov. O Trinikovem koledarju je podrobneje spregovorila sourednica publikacije, ravnateljica na špeterski dvo-

jezični šoli Živa Gruden. Poudarila je, da so želeli letošnji koledar posvetiti Ivanu Trinku in da je zato v njem več člankov, ki osvetljujejo lik očeta Beneških Slovencev. Ostali prispevki pa so bodisi narodopisne bodisi zgodovinske ali literarne narave. O letošnjem Koledarju Goriške Mohorjeve družbe in o Primorskem slovenskem biografskem leksikonu je govoril Marko Tavčar. Opozoril je, da sta bodisi Koledar kot tudi leksikon redno spremljala dogajanje tudi v Benečiji in predstavila vrsto osebnosti, ki so delovale na skrajnem zahodnem robu slovenskega narodnega prostora. Kratko je predstavil tudi Rebulovo zbirko novel »Vinograd

rimске cesarice« in spomine »Pod svinčenim nebom« Žorka Jeliniča. Urednik Jadranskega koledarja prof. Aleš Doktorič pa je razčlenjeno spregovoril o vsebini tega zbornika. Čisto na kratko pa je predstavil tudi ostale knjige, ki so izšle v isti zbirki.

Na koncu večera so senator Bratina, odbornica Calderani in generalni konzul Šušmelj pohvalili pobudo skupne predstavitve vseh treh koledarjev-zbornikov in zbirki, ki sta izšli ob Mohorjevem in Jadranskem koledarju. Generalni konzul Šušmelj pa je še menil, da bi kazalo v taki skupni obliki predstaviti Koledarje tudi v Sloveniji in še zlasti v glavnih obmejnih krajih.

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« -
Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954,
št. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Ivo Jevnikar,
Helena Jovanovič, Drago Legiša (glavni
in odgovorni urednik), Miro Oppelt,
Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij
Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst,
tel. 040/772151.

Član Združenje periodičnega
tiska v Italiji

in vzpostavila stanje, ki je bilo v veljavi pod fašistično Italijo. Pokrajinski narodnoosvobodilni odbor (PNO), ki je imel svoj sedež v Trstu, je 25. julija 1945 ustanovil za svoje področje poverjenišvo v Ajdovščini. To stanje je trajalo do podpisa mirovne pogodbe v Parizu 10. februarja 1947. Takrat sta se reformirala Pokrajinski narodnoosvobodilni odbor in njegovo poverjenišvo v Ajdovščini. Za ozemlje, ki je prišlo pod Jugoslavijo, so bili po jugoslovanskem zgledu ustanovljeni okrajni ljudski odbori.

Borba za novo mejo med Jugoslavijo in Italijo se je odvijala v letih 1945-46. Jugoslovanska vlada je glede nove razmejitve že od vsega začetka sodelovala v svetu zunanjih ministrov velikih sil, ki je imel nalogo, da bi z dokumentacijo dokazali za Slovence in Hrvate pravico do narodnostnih meja. Sledila so burna soočanja z italijansko diplomacijo. Zaradi hudih nesoglasij je spomladi 1946 prišla na sporna območja mednarodna zavezniška komisija, ki je po svojem obisku poročala svetu zunanjih ministrov in predlagala novo razmejitveno črto. Svet ministrov se je odločil za francoski predlog, ki ga je mirovna konferenca v Parizu v noči od 9. na 10. oktober 1946 sprejela in ki ga je Jugoslavija podpisala 10. februarja 1947. Dne 14. septembra istega leta sta si Jugoslavija in Italija izmenjali v Parizu ratifikacijske listine. S tem je bila potrjena dokončna izguba Gorice.

V razpuščeni Coni B je bila tedaj zelo važna odločitev, da se zgradi novo upravno in gospodarsko ter seveda tudi kulturno središče jugoslovanskega dela Goriške, to je Nova Gorica.

Na proslavi priključitve Primorske Jugoslaviji, ki je bila na Lijaku 21. septembra 1947, je predsednik slovenske vlade Miha Marinko potrdil voljo najvišjih državnih oblastev glede izgradnje Nove Gorice. Oktobra in novembra 1947 so skupine prvih delavcev in gradbenikov izvajale na gradbišču novega mesta potrebna pripravljalna dela. Nato so prišle prve mladinske delovne brigade in 3. decembra 1947 postavile temelje novemu središču. Dne 13. junija 1948 je bila na gradbišču velika prostovoljna delovna akcija. Istega dne je tajnik okrajnega komiteja KPS v Gorici Jože Primožič — Miklavž vzdal na gradbišču prvih šest stanovanjskih blokov temeljni kamen Nove Gorice. Slovenci torej nismo zastonj izgubili Gorice.

Tedaj sem že bi spet v Trstu. Moje mesto v Akcijskem odboru je prevzel dr. Dušan Humar, Špindlerjevo pa Štefan Falež. Akcijski odbor se je v ZDA preimenoval v **Gibanje za slovensko državo**. Delo akcijskega odbora za samostojno in suvereno slovensko državo v Rimu je zelo natančno opisal Mirko Javornik v Zborniku **Tabor 51** na strani 7:

(Dalje)